

Forurensningsforskning i regi av Norges Landbruksvitenskapelige Forskningsråd, Styringsutvalget for jordforskning

Av Tore Østeraas

Tore Østeraas er daglig leder for Styringsutvalget for jordforskning, NLVF. Han er forstkandidat, NLH 1966 og dr.scient, NLH 1970.

Innledning

De oppgaver landbruksforskningen stilles overfor blir stadig mer komplekse. Skal landbrukets forskningsinstitusjoner med sin nåværende struktur kunne løse disse oppgavene kreves det samarbeide, ikke bare på tvers av instituttgrensene, men også på tvers av institusjonsgrensene. Det må erkjennes at landbruksforskningen ikke alltid besitter all den kompetanse som er nødvendig for å løse større samarbeidsoppgaver. Utradisjonelt samarbeide med forskningsinstitusjoner utenfor landbruket er derfor også nødvendig.

Samarbeide krever koordinering og styring. NLVF har valgt å løse dette spørsmålet ved å etablere *styringsutvalg* innenfor viktige fagområder.

Formålet med styringsutvalgene er primært å samordne den ekspertise og de ressurser landbruksforskningen rår over til løsning av større samarbeidsoppgaver finansiert over Rådets egne budsjetter og med oppdragsmidler.

Landbruksdepartementet har gjennom NLVF's nye vedtekter tillagt forskningsrådet et utvidet ansvar når det gjelder å administrere oppdragsforskningen i landbrukets regi. Også for denne type forskning er styringsutvalgene NLVF's utøven-

de organer med ansvar for planlegging, oppgavefordeling, koordinering og formidling av resultater til oppdragsgiver.

Et av de største styringsutvalg NLVF har er Styringsutvalget for jordforskning.*)

Det er sammensatt av lederne for de landbruksvitenskapelige forskningsinstitusjonene, og har som mandat å lede gjennomføringen av den forskning som har tilknytning til forurensning av jord og som utføres med Forskningsrådets egne bevilgninger til formålet og oppdragsmidler kanalisert gjennom NLVF. Videre er styringsutvalget pålagt å arbeide for at midler av en viss størrelse som oppdragsgivere måtte kanalisere direkte til de landbruksvitenskapelige institusjoner, blir trukket inn i utvalgets virksomhet. For at forskningsvirksomheten på området skal bli mest mulig rasjonell og effektiv, skal utvalget også arbeide for at den jordforskning som foregår over institusjonenes grunnbudsjetter blir sett i sammenheng med forskning som styringsutvalget gjennomfører.

Foruten planlegging, koordinering og styring av forskning har styringsutvalget også ansvaret for en omfattende informa-

*) Styringsutvalgets adresse: Postboks 9, 1432 Ås-NLH, Tlf. 94 00 60.

sjons- og servicevirksomhet. Disse aktivitetene er presentert i egen artikkel.

Planlegging og koordinering av forskning.

Styringsutvalget for jordforskning har ansvaret for gjennomføringen av ca. 30 forskjellige forskningsprosjekter. Med få unntak foregår all forskning på kontrakt med etablerte forskningsinstitusjoner, først og fremst Norges Landbrukshøgskole (NLH), Norges Veterinærhøgskole (NVH), Norsk institutt for skogforskning, (NISK), Statens Plantevern og Statens forskningsstasjoner i landbruk. Det er også forskningssamarbeide med institusjoner utenfor landbruket.

For å lette koordineringen er nær beslektete prosjekter samlet i *forskningsprogrammer* som gjennomføres under felles hovedmålsetting og tidsramme.

I de følgende avsnitt er det gitt en kort presentasjon av de programmer som for tiden gjennomføres i regi av Styringsutvalget for jordforskning.

Forskningsprogrammet «Jorda som resipient for fast og flytende avfall».

Hovedmålsettingen for programmet er å klarlegge i hvilken grad jord kan brukes som mottaker og rensemedium for fast og flytende avfall av forskjellige kategorier. Videre er målsettingen å klarlegge hvilke fordeler og ulemper denne form for avfallsbehandling kan medføre.

Forskningsprogrammet «Frilandskompostering av råslam».

Programmet, som er under avslutning, undersøker betingelsene for kompostering av råslam fra kloakkrenseanlegg, samt klarlegger utviklingen i slammets fysiske og

hygieniske egenskaper under komposteringsprosessen. Videre blir mengder og typer av kloakkslam klarlagt og bruksmulighetene for kompostert slam undersøkt.

Forskningsprogrammet «Husdyrgjødselens miljøvirkninger».

Formålet med programmet er å finne gode og praktiske løsninger for oppsamling, lagring, transport og disponering av husdyrgjødsel og avfall fra landbruksproduksjonen. Herunder skal det undersøkes hvilke forurensningskilder gjødsel og avfall representerer samt hvilke tiltak som bør settes inn for å begrense forurensningen. Prosjektene gjennomføres ved NLH.

Forskningsprogrammet «Handelsgjødselens miljøvirkning».

Målsettingen for programmet er å klarlegge hvilken betydning handelsgjødselen har for kvaliteten av vekster, jord og grunnvann. Oppmerksomheten skal i denne sammenheng særlig rettes mot nitrogenets miljømessige virkninger, men også virkningen av tungmetaller og andre følgestoffer bør klarlegges i den grad dette ikke er kjent fra tidligere undersøkelser. Prosjektene gjennomføres ved NLH og NISK.

Forskningsprogrammet «Rensing av avløpsvann i jord — spredt bosetting».

Målsettingen med programmet er å bidra til løsning av den spredte bosettingens forurensningsproblemer ved andre metoder enn utbygging av kloakknnett og konvensjonelle renseanlegg. Det vil først og fremst bli arbeidet med utvikling av jordrenseanlegg. Prosjektene gjennomføres ved NLH, NVH, NISK og Styringsutvalgets serviceavdeling.

Forskningsprogrammet «Kvaliteten av vanningsvann».

Formålet med programmet er å klarlegge hvilke muligheter og begrensninger som ligger i utnyttelse av forurenset vann, herunder kloakkvann, til jordbruksformål. Videre tar en sikte på å fremskaffe den forskningsmessige basis for utarbeidelse av kvalitetsnormer for vanningsvann. Programmet er under oppstart og de grunnleggende forskningsprosjekter gjennomføres ved NVH, Statens Plantevern og Statens institutt for folkehelse.

Forskningsprogrammet «Forurensningsundersøkelser i Årungen og Årungen nedbørfelt».

Målsettingen med programmet er å underbygge tiltak som innen begrenset tid kan gi innsjøen en stabil vannkvalitet som tilfredsstillende brukerinteressenes krav. Videre tar en sikte på å klarlegge hvilken betydning forskjellige forurensningskilder i nedbørfeltet og innsjøbassenget har på tilstanden i en sterkt eutrofiert innsjø. Prosjektene under programmet gjennomføres ved NLH og NVH i nært samarbeide med NTNFs utvalg for eutrofieringsforskning. Styringsutvalgets serviceavdeling har en betydelig egeninnsats i programmet.

Forskningsprogrammet «Nydyrking — jorderosjon».

Formålet med programmet er å klarlegge de miljømessige konsekvenser av nydyrking og bakkeplanering. Videre skal spørsmål om jorderosjon i tilknytning til landbruksproduksjon søkes belyst.

Forskningsprogrammet «Forurensning fra landbruk».

Formålet med programmet er å klarlegge hvilken betydning landbruket har for forurensningssituasjonen i landdistriktene samt å klarlegge hvilke forurensningskilder en har i landbruket og hvilken relativ betydning kildene har. Videre tar en sikte på å underbygge tiltak som kan redusere landbrukets bidrag til forurensningssituasjonen.

Programmet er under planlegging.

Forskningsprogrammet «Vannressursforvaltning — vannbruksplanlegging».

Formålet med programmet er å belyse landbrukets interesser i forbindelse med forvaltningen av vannressursene og utarbeidelsen av konkrete vannbruksplaner